

grooter ruimte heeft om sig uit te zetten: maar tegens de winter vermindert de beweginge der warmte en de perfsinge krijgt de overhand, foo dat de sappen komen te vertragen, en de planten werden meer geperst, waar door alles schijnt te verdorren en te sterven.

VIII. HOOFD-STUK.

Wat het broeyen is, en daar door verstaan werd.

I.

TErwyl dat we op het land syn, kunnen we egter niet nalaten te expliceren op wat manier de hoybergen aan de brand geraken, en meer andere dingen aan het broeyen geraken, gelijk als rosen, vlier, bloemen, linnen en diergelyke.

Want als de hoyberg begint te broeyen, foo is het hoy te vers op een geoppert: hier uit begrypen wy dan de oorfaak wel, waarom het warm wierd, want indien het hadde droog geweest, souw het van te broeyen geen nood gehad hebben. De oorfaak is dan gelegen hier in: te weten dat 'er in de deelen van het gras oft hoy nog verscheide deeltjes waren, welke van de subryle materie zeer bewogen wierden, dog foo lange elk deeltjen op syn selven bestond, hadden de persende hemels - bollerjes foo veel overhand, op yder hoy - deeltjen, dat het door die beweginge niet aan de brand konde geraken: maar dewyl dat 'er nu ettelijke miljoenen
van

van die ongedroogde deeltjes op elkanderen geoppert werden, konden de hemels-bolletjes, wel hare perfsinge op de uiterfte deeltjes van de hoyberg doen, maar dewyle die niet geheel binnen kan dringen, om de uirvloeyfels die geduirig de felve regen houden, foo zyn de gaatjes van binnen foong dat 'er alleen maar een hemels-vuur door kan dringen; dese dan van het eene deeltje tot het andere bewegende, werd geduirig van het eene tegens het andere aangebott en de beweginge verdubbelt, welke foo snel geworden zynde als het vuur, eerft een warmte, daar na een hitte; en op het laaftte een vuur doet gewaar werden: want die beweginge is op het laaftte foo snel, dat de hemels-bolletjes daar niet tuffen beiden konden gemengt werden, ook was haar aandrang foo groot, dat nog wafem nog subtyle materie daar uit konden geraken. En dit is de broeyinge van onfen hoyberg.

II.

Even op gelyke wyfe gefchied het mede in rofen, vlier, en verfcheide kruiden, welke verfch op een geftapelt werdende, om de uitfluitinge van de hemels-bolletjes, door het subtyle hemels-vuur een verwarde en confufe beweginge krygen, dat is, dat defelve van het eene deeltje tegens het andere aanbott, en de beweginge verdubbelen, en die heet maken.

III.

Men fezt dikwijls het linne of het papier is vervuurt, als ook de caftanien: dat is om dat de felve eenige vogten by fig hebben, en op de wyfe als voren

en aan het broeyen geraken; de subtyle materie rakt en kerft dan alles in stukken, even als een vuur, en laet een swart lighaam na, even als na het branden van vuur by na geschied. Daarom is dat papier, linne, &c. swart, en de castanien zyn beburven: want indiens hadden verschoven geworpen, zouden de hemels-bollerjes de meester op ommige meer gespeelt hebben, en de subtyle materie hadde beter uitgang gehad.

IV.

Even moet ook het mout, daar we te voren van gesproken hebben, van elkanderen verschoven werlen, of het soude verbroeyen en een graad van beervinge krygen, en om dat te modereren, stort men ie uit op een steene vloer. Want in het uitschieten an de gerst waren de deeltjes van de gerst mede an het werken, en souden sterker gewerkt hebben, vanneerfe hadden op elkanderen blyven leggen, welk door het verschieten belet wierd.

V.

Was hier nodig mede van de broeyingen in het loed, koorsen, &c. te spreken, maar wyl we u op het land syn, willen wy den leser na onse in-
itutie senden alwaar wy hem fullen genoegdoeninge geven.

IX. HOOFD-